

F 10 historie-kommitte

=====

Grupp "Ledning - Flygtjänst".

Avskrift av band nr 1. Inledningen med översten Bill Bergmans minnesskrift finns i ett särskilt tryck.

Medverkande: Översten Folke Barkman

Överstelöjtnanten Owe Muller-Hansen

 "- Per+Axel Persson (Pelle)

Majoren Elvir Andgren

Flygledaren Lennart Smith

 "- Bror-Gustav Drake (B G)

 "- Thorsten Lundström

Bandets fortsättning efter att Folke återgett Bills minnesskrift:

Owe :" Ja,- Bill Bergman har nog friserat den där historien lite grann. Men i själva verket gick det till på det sättet att jag skulle föredra ett ärende för chefen och vis av tidigare erfarenheter hade jag gjort tre förslag till svar på skrivelsen. Och när jag kom in till honom , så refuserades de i snabb följd alla tre - egentligen utan att han hade sett på dem. Just när jag skulle föredra det tredje, så kände jag, att jag var luftburen. Han hade tagit mig med ett grabbatag i vapenrocken och hystade mig rakt in i blankettskåpet, som stod mittemot, rakt igenom dörren. Gudskelov, så var den öppen. Och det blev dödstyst på hela flottiljexpeditionen och jag blev lite tveksam, hur jag skulle bete mig i fortsättningen. Men jag fann att enda möjligheten var att gå in igen. Och då tog jag med mig det svaret, som jag ansåg var det viktigaste och gick in. Och då satt han och såg ganska så nöjd ut med vad han hade uträttat, tittade på mig - han bar alltid kungens glasögon i tjänsten - och så frågade han. "Vad var det du ville, din lymmel?" Och då lade jag fram papperet. Och utan att egentligen läsa igenom det, så skrev han på det. Och allting var

frid och fröjd.

Pelle : Elvir, du kommer ihåg en annan historia, som belyser en annan sida av Zacke

Elvir : Ja, det var inte alltid, som det gick likadant till. Jag hade tillsammans med några kamrater kommit som nybliven aspirant från Ljungbyhed och skulle snabbt och effektivt utbildas till jaktflygare under Kidde Norlins ledning. Under ett tidigt skede hade vi start och landning med JB. Och då hade vi fått lära oss, att det var viktigt, att man ställde ett oljekylarreglage på rätt sätt. Det skulle stå mellan nio och tolv. Och jag hade mina landningsövningar och plötsligt började det ryka ordentligt från flygplanet. Kamraterna stod nere på "märket" och vinkade till mig. Jag vinkade tillbaka och tyckte, att det här gick ju tuktigt bra. Men så småningom upptäckte även jag röken och landade och körde in och fick då besked av mekanikern, att reglaget stod fel och han ville påstå, att jag hade ställt det fel under flygningen. Det hade jag inte gjort. Utan han hade ställt det fel från början. Men det var ju mitt fel i alla fall. Jag skulle ställt om reglaget på rätt sätt. Och då tog Kidde Norlin mig med in till Zacke för att jag skulle få en ordentlig utskällning för att jag inte hade skött det där med reglagen ordentligt. Och visserligen var jag ny på F10 men jag hade ju hört en hel del historier om Zacke så jag bävade verkligen och funderade lite på vägen in, hur jag skulle lägga upp det, för att överleva något så när. Då var Zacke nyutnämnd flotttiljchef, men han hade överstelöjtnants grad. Kidde ledde in mig, och jag anmälde mig: "Överste, aspirant Andgren anmäler sig." Varpå Zacke tittade mycket milt och vänligt på mig. Jag såg hur hans anletsdrag förändrades och så sa han bara vänligt: "Aspiranten har flugit nu och det är ett reglage, som inte har stått riktigt som det ska'. Låt bli det där. Gör det rätt i fortsättningen. Nu kan ni gå ut."

- Elvir : Och jag gick ju lycklig ut. Men när jag kom ut, så
forts fick jag en verklig blåsning av Kidde. Han slog
näven i bordet och sa: "Har aspiranten inte ens
lärt sig gradbeteckningarna."
- Folke : Han skulle alltid ha sista ordet.
- Pelle : Folke, Du kanske vill berätta ytterligare en sida
av Zacke, om hur han var motandra människor.
- Folke : Ja, det kan man väl kalla en liten sålskenshistoria.
Jag var ju adjutant åt Zacke ett helt år och upp-
levde honom på nära håll.
På den tiden hade man inga bilar och det var ont om
bensin, så vi som bodde inne i stan - all personal
bodde inne i stan - cyklade ut till flottiljen.
Zacke och jag bodde i olika stadsdelar, men vi
sammanstrålade i bland bortåt Värnhemstorget och
cyklade gemensamt den sista biten genom Kirseberga-
staden förbi Kirsebergaskolan och vattentornet, som
alla gamla F10-are minns. Och det var mycket fattiga
kvarter, ja nästan slumartade kan man väl säga. Och
de små barnen där lekte ofta barfota i rännstenen.
Spelade kula eller vad de hade för sig. Och vid något
tillfälle minns jag - ett par gånger förresten -
när vi cyklade förbi där, något samspråk var det ju
inte fråga om utan var och en cyklade tyst för sig,
så stannade Zacke. Så grävde han tyst i fickan och
tog upp en 25-öring eller vad det kunde vara och gav
till barnen och så sa han: "Köp karameller." Och
sen hoppade han upp på cykeln och försvann därifrån.
Något tack eller några andra vänliga ord, det hade
han inte.
- Pelle : Vi hörde i Bill Bergmans historia, att Zacke var ju
lite hetlevrad och Du Ove hade ju vissa finurliga
åtgärder för att kunna undvika det ibland.
- Ove : Ja, det var på det sättet att när Zacke kom på
morgonen, då hade han som stående rutin att börja
kontrollera vakten vid Kirseberg. Och få dem att

Ove (forts): rotera och det gjorde han på ett sätt, så att de aldrig slutade att rotera. Och sedan fortsatte han ut och hade samma metod på vakten vid lägret. Han såg till att de var vakna nämligen. Och sedan kunde de inte somna mer.

Sedan började han att gå igenom divisionerna. Han började med första divisionen och sedan fortsatte han. Och där fick varje divisionschef verkligen klart för sig, var David köpte ölet, både genom båda öronen. Och det blev lite hårt ibland, och jag var väldigt ung och ny divisionschef och jag tänkte, att jag orkar inte mer, så jag kom på den metoden att när jag såg att han hade kommit så långt in i divisionsbaracken så att han inte gick ut igen, då hoppade jag ut genom fönstret i min expedition och försvann in i hangaren. Och det lyckades jag väldigt bra med. Jag hade en smålänning, som expeditionsbiträde och han och Zacke talade samma språk så det gick alldeles utmärkt. De klarade det själv och sen var jag fri från det.

Men detta var en sida, som han hade. Hade han bara väl fått sin lunch och sin snickarcigarr, så kunde vilket barn som helst handskas med honom. Men på morgonen var han livsfarlig, att komma i närheten av.

Folke : Det är en annan historia som rör när Zacke och jag cyklade genom Kirsebergastaden förbi den där gamla folkskolan, där det var förläggning. När man tittade där fick man se första divisionen. Det var Krooks folk. Det var stamskolorna, tror jag, som stod uppställda där till något, som vi sen förstod var korum. Det var vardag. Och det hör till historien att Krook hade då blivit frälst som det hette. Han hade övergått till Pingströrelsen. Och där stod Krook framför fronten och dagkorpralen Larsson - vingmuttern kallad - stod också framför och tuggade fradga. Då rann sinnet på Zacke och han stannade cykeln och så ropade han " Krook, vad i helvete pågår här? " Så det blev ett hastigt slut på det korumet. Och så sa han: "Det ska jävlar anamma vara enligt reglementet. Det skall vara en koft bön och sedan Gud bevara fäderneslandet."

- Folke : Efteråt kallade Zacke in Krook på sin expedition och så gjorde de uppdär varvid Krook sa: "Knut, Du förstår mig inte." Och så grät han.
- Ove : Du kommer ihåg en gång, då Krook var inne och talade med Zacke om Pingströrelsen och tungomålstalande. Och Krook sa att den helige ande kom över dem och dom talar och dom talar språk, som dom aldrig känt till och dom vet inte vad de säger. Då avbröts Zacke: "Vad säger Du, vet dom inte vad dom säger?"
- Folke : Vid ett tillfälle berättade Krook, att en av deras medbröder skulle åka ut till Afrika. Och han åkte tåg och kom till Milano. Där gick han till församlingen på deras bönemöte. Då kom guds ande över honom och han ställde sig upp och predikade på flytande italienska. Zacke tänkte en stund och så sa han: "Det var en djävla lögn. För då hade han läst italienska på tåget."
- Pelle : Lennart, hur var det när Zacke sa farväl till Er ?
- Lennart: Jag upplevde Zacke under alla åren. Jag tjänstgjorde under hans befäl sedan 1940 till hans pension och kände ju till hans sidor. Men jag har en helt annan sida om röda ärr och det där, som har berättats tidigare. Jag glömmer aldrig när han gick runt på flottiljen och skulle säga adjö till sina underlydande. Då kom han upp i tornet. Där var jag, Torsten Lundström och en meteorolog uppe. Men han gick förbi Torsten och meteorologen och gick bort till mig och så sa han: "Nu skall jag mucka jag också. Och nu skall jag passa på att tacka Dig för alla de år, som Du tjänstgjort under mig. Och tacka för alla trevliga tennistimmar." Sedan skulle han säga något mer, men då började ögonen rinna på honom. Han blev rörd. Och det var en sida, som jag aldrig upplevt av honom. Så jag blev lite konfunderad och han kunde inte säga något mera, utan vände och gick ner från tornet och gick förbi Torsten och meteorologen. Efteråt sa Torsten: "Skulle inte gubbadjäveln säga adjö till oss också ?"

- Pelle : Hur var det Bege att ha briefing för Zackr ?
- Bege : Egentligen visar min berättelse liksom Lennarts att Zacke var inte omöjlig att handskas med. Även om det ibland växlades lite hårda ord. Han var mycket noga med att man t.ex. vid en vädergenomgång skulle använda samma uttryck, som meteorologen hade gjort. Det bommade jag en gång, när Zacke anställde förhör efter en vädergenomgång, för att kolla om vi uppfattat genomgången, vilket jag antagligen inte gjort. I alla fall fick jag en förskäcklig utskällning av honom för att jag hade repeterat fel. Jag kände mig föroråttad och fick tag på Zacke efteråt utanför. Och vad jag kan komma ihåg, så var jag minst lika kolerisk som Zacke vid det tillfället. Följden var, att det blev en del heta ord växlade och sedan kallade han samman divisionen igen och så fick jag en ny utskällning och sedan när vi gick ut, så sa han: "Ta det inte så allvarligt."
- Folke : Du är nog en av de få, som har vågat opponera sig mot Zacke. Det var mycket ovanligt. Man gjorde det inte ostraffat.
- Pelle : Vid denna tiden hade vi mycket amerikanare på Bulltofta, som hade nödlandet där. Och där var flera historier isamband med dem. Ove, Du kommer säkert ihåg, hur Zacke reagerade för amerikanarna.
- Ove : Det har ju framgått tidigare, hur Zacke reagerade för folk, som inte gjorde någonting. Och i och med att fästningarna kom ner, så hade vi svårt att veta vart vi skulle göra av folket och då hade vi samlat några besättningar på gräsplanen framför kanslibaracken. Och där låg dom och gjorde ingenting i stort sett i solskenet. Jag var adjutant åt Zacke. Och plötsligt hörde jag, att något skulle hända. Det var alltid lite förvarning - några mullrande ljud inne från chefsexpeditionen. Så kom han ut och sa till mig: "Säg till dom, att dom ställer upp." Jag visste ju vilka, som skulle ställa upp, så jag for ut som ett skollat troll och sa till amerikanarna att ställa upp sina besättningar, för flottiljchefen vill säga god dag till er.

Ove : Det var väldigt svårt att få någon ordning och reda. Men i stort sett, så fick jag ihop dem i fyra eller fem högar. Sedan sprang jag in till chefen och sa, att nu är det klart. Jaha, sa han. Kom med. Så tog han sin mössa och ställde sig på trappan utanför kanslihuset. Alla amerikanerna tittade med spänning och stor förväntan på flottiljchefen. Det märkliga var, att de nu hade rest sig och när de hade tittat en stund stod de ganska rakt upp. Vi gick nu runt om gräsplanen för att titta på dem från andra hållet dit de var vända. Och när vi kom fram till dem, så stod de i snöröta led.

Sedan började Zacke tala till dem och han sa: " How do you do ? " Då var det absolut tyst. Sedan hade hans engelska ordförråd tydligen tagit slut, så han fortsatte på sin småländska och sa: "Nu e' Ni så fulla i faen och veter hut". Så tittade han på dem en gång till för säkerhets skull. Då såg man hur blodet försvann från ansiktet på amerikanerna. De var bleka av skräck. Sedan vände han sig till mig och sa: "Säg till dem att de fortsätter." Så gick han. Jag sa' Dismiss, och så gick jag efter honom. Det var rätt roligt att se att efter denna historien såg man aldrig en sysslolös amerikan. Utan kom Zacke någon gång senare i närheten så gjorde de allt för att försvinna utom synhåll.

En annan historia måste jag berätta om Zacke: Han levde ju kvar i 1894 års exercisreglemente från Hultfredsslätt. En dag kom han in till mig och sa' " Ställ upp din division. Ni skall ha exercis." Och hela rasket - jag hade 17 aspiranter - ställde upp. Och så skulle vi ställa upp på rotekolonner. Jag hade ju ingen aning om vad det var, så jag ställde upp divisionen på skyttekolonn. Så sa' Zacke: "Nu skall vi öva kavallerianfall. Och när kavallerianfall kommer så säger antingen kavallerianfall från vänster eller kavallerianfall från höger eller från enplats. Och så for vi iväg ut mot fältet och så sa' han : " Kavallerianfall från höger! " Då skulle vi tvärstanna och göra front mot det håll varifrån anfallet kom, första ledet liggande, andra knästående och tredje stående och det fjärde skulle antagligen ladda om musköterna. Något sådant skulle vi 9 öra.

forts

Ove : Och så hör det till historien att det var mitt under
 forts beredskapstiden. Alla bar pistol med skott i magasinen.
 Nå - sedan var vi tillbaka till divisionen igen. Då ropade
 Zacke : "Kavallerianfall från Bulltoftagården - Eld! " Hela
 divisionen stannade, gjorde höger om och så sa det : Pang !
 En aspirant, som hette Wickström, hade skjutit. Då hördes
 det en teatervisning i divisionen : "Det var för djävligt,
 bomma på det avståndet." Hela divisionen höll på att explo-
 dera och Zacke blev blå i ansiktet och kunde inte förstå
 hur vi kunde stå där och ha svårt för att hålla oss för
 skratt.

Sedan slutade den övningen. Först långt efteråt berättade
 jag för Zacke, varför divisionen hade haft så svårt för att
 hålla sig för skratt. Då förstod han.

Folke : Jag kommer ihåg när jag hade korpralskolan. Det var en
 stor skola med 40 elever. Då ingrep Zacke en gång på samma
 sätt och sa: "Nu skall jag visa er en sak, som vi gjorde
 på Hultsfredsslätt, vid armen.

Då skulle man göra på samma sätt. Man ställde upp på två
 led. Första ledet ställde sig på knä och andra ledet stod
 upp med karbinerna. Man hade lösa pluggar i skotten och så
 kommenderades "Salva ! " Så intogs färdigställning och
 Zacke kommanderade: "Ge fyr ! "

Detta visade Zacke mera som ett kuriosum - som en medel-
 tida övning.

Pelle : Zacke hade ett gott öga till våra ingenjörer. Det har
 Du Folke ett minne av.

Folke : Bakgrunden vet jag ej. Men Zacke hade med tiden blivit
 allergisk mot alla ingenjörer. Han hade ju tidigare varit
 chef för Försökscentralen, trots att Zacke ingalunda var
 någon tekniker själv. I varje fall var han allergisk mot
 sin egen flottiljingenjör Sigge Åkerlind.

Vid ett tillfälle när jag var adjutant, så öppnade han
 skjutdörren och sa: "Följ med nu, så ska vi inspektera
 verkstaden.

Vi cyklade tvärs över fältet till ABA:s gamla hangar,
 där även vi höll till. Zacke satte igång, och Åkerlind
 följde med och demonstrerade. Så kom vi till ritkontoret.
 Där satt en konstruktör framför ett stort ritbord med

Folke : med linjaler på. Han grunnade på ett tekniskt problem, så forts han stödde huvudet i handen medan han satt där och funderade. Det skulle han inte ha gjort. För Zacke rök på honom och sa' : "Vad är ni anställd som ?" - påsmåländska. Jag vet inte, om killen förstod att det var Zacke, flottiljchefen, så han tittade upp. Och så sa' han : "Jag är ritare här." Då tänkte Zacke en stund- och så röt han : "Nå, så rita då ! "

Ove : Jo, det här med det tekniska. Kommer Du ihåg Folke, när Zacke höll på att öva sig som flottiljchef på F8. Alla tre divisionerna jagades upp och låg och flög fram och tillbaka. Zacke skulle då anropa oss och ge order. Då hörde man hur telefonknappen trycktes in och så komdet i etern : "Hallå, hallå , hörs jag ? hörs jag ? " Sedan kom det ej mer. Då ingrep Åke Söderberg : "Adam från Bertil. Det hörs bra. " Sedan ingrep Knut Lindahl och försökte rätta till stationssignalerna. Då hörde man igen, hur telefonknappen trycktes in och så hördes det : " Hallå ! " Och sedan hördes det inte mer. Sedan fortsatte vi och flög en hel timme. När vi sedan kom ner och hade ställt upp så sa' Zacke : " Ja, det var fel på mina megafoner. "

Pelle : På tal om megafoner, så har jag ett annat minne av Zacke. På Bulltofta körde Zacke alltid med, att när han var uppe och flög, så skulle telegrafisten Amneus vara i TMR:en och svara omedelbart, när Zacke ropade i radion. En dag, när Zacke flög, ropade han : "Bulltofta, hör du mig. Bulltofta, hör du mig ? " Men han fick inget svar. Så när han ilsken kom ner fick han tag i Olle Rudbeck, som var signal-officer och sa till honom: "Här har jag varit uppe och flugit och ropat på Bulltofta hela tiden utan ett få något svar. Ta' reda på vad det är för fel. Olle Rudbeck jagade ut till Amneus i TMR-bussen och fick reda på, att Amneus hört Zacke hela tiden och svarat honom, så han kunde inte förstå, vad det var för fel. Då gick Olle Rudbeck in till Zacke och anmälde, att Amneus hört chefen hela tiden och svarat honom, så han kunde inte förstå, vad det var för fel.

Pelle : Då svarade Zacke : " Nä, du kan inte hitta något fel. Men det kan jag. - Det var dom djävlarerna, som jag hade glömt! " Och så pekade han på hörlurarna, som låg kvar på skrivbordet. Han hade glömt att montera dem i flyghuvan.

Ja, så kunde det gå till. Nu skall jag be Dig Folke berätta, hur det kunde gå till, när flottiljchefen höll förhör.

Folke : Det var en värnpliktig, som hade övergivit poststället. På den tiden gällde ju krigslagarna. Det var ungefär som krigstillstånd och man kunde förutsätta ett mycket hårt straff. Därför skulle det vara förhör av flottiljchefen i närvaro av auditören och ett vittne och jag skulle vara med som vittne eftersom jag då tjänstgjorde som flottiljadjutant.

Den värnpliktige erkände förseelsen och Zacke skulle då utmäta straffet. Då tog han strafflagen för krigsmakten och bläddrade i den en stund för att - förmodar jag - psyka den här gossen, som bleknade mer och mer.

Till slut tittade Zacke upp på honom och så sa' han:
" Fy faen! Här står, att du skall skjutas. "

Pelle : Jag har ett annat, mycket vackert minne av Zacke.

Vi var fyra fänrikar på F10 vid det tillfället.

En kväll bjöd Zacke hem oss på middag. Han ville väl bekanta sig lite närmre med oss. Zacke hade en mycket glad och trevlig fru och själv var han på gott humör, så vi hade en underbart trevlig kväll i hans hem. Zacke hade piano i hemmet. Och jag som tyckte om att spela, spelade en stund. Dagen efter träffade jag Zacke utanför kanslihuset och gick då fram till honom och tackade för den trevliga middagen. Zacke tittade på mig en stund och så sa' han :
" Hmm . Och Du spelar piano. "

Efter det var han alltid vänlig mot mig och tog hand om och hjälpte mig vid flera tillfällen. Han blev som en andre far för mig.